

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣΤαχ. 4/νση Δικ. Μέγαρο
Πληροφ. Χ. Σιδέρης
Τηλέφ. 528-879

Στη Θεσ)νίκη την 23.1.1984

Αριθμ. πρωτ. 13693

Αριθμός Γνωμ. 1/84

ΠΡΟΣ

Τον Συμβολαιογραφικό Σύλλογο Εφετείου Θεσ)νίκης

Ενταύθα
=====

Έχομεν την τιμήν, εις απάντησιν του δια του υπ' αριθμ. 994/7.12.1983 εγγράφου υμών διαβιβασθέντος ερωτήματος της Συμβολαιογράφου Θεσ)νίκης Πασχαλιάς Χουλιάρη-Μάσιου, ήτοι εάν ισχύη, μετά την κατάργησιν της προικός δυνάμει του Ν. 1329/1983, η πληρεξουσιότητα η οποία εδόθη εις το παρελθόν δια προικοσυμφώνου προικός εις τον προικολήπτην και την υπέρ ής η προίξ, μετά τον θάνατον του προικοδότου, δια την σύνταξιν όχι πλέον του οριστικού προικοσυμφώνου, αλλά οριστικού συμβολαίου γονικής παροχής, να γνωρίζωμεν τα εξής:

Ι. Ως γνωστόν ο θεσμός της προικός, ο οποίος έχει αρχαιοτάτην καταγωγήν με σοβαρά επιχειρήματα εναντίον του (βλ. Μπαλή, Ύικογ. Δίκ. § 59 επ.), κατηργήθη δια του άρθρ. 15 του Ν. 1329/1983 κατ' επιταγήν της συνταγματικής αρχής περί ισότητας των ανδρών και γυναικών (βλ. άρθρ. 4 § 2 και 116 § 1, 2 του Συντάγματος 1975), δικαιοθέντων ούτω των υπό την ισχύν αυτού (θεσμού) κατακριτών του.

Η κατάργησις του ως άνω θεσμού εγένετο διότι ήτο από τους πλέον αναχρονιστικούς του οικογενειακού μας δικαίου (βλ. την από 25.11.1982 εισηγ. έκθεσιν του Υπουργού Δικαιοσύνης). Η δε καθιέρωσις της αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών εισήχθη δια να ενισχυθή η προστασία της οικογενείας, του γάμου, της μητρότητος, της παιδικής ηλικίας και της νεότητος, συμφώνως προς το άρθρ. 21 § 1 και 3 του Συντάγματος 1975 (βλ. την από 9.11.1982 Εισηγ. Έκθεσιν προς τον Υπουργόν Δικαιοσύνης, σ. 4, της συντονιστικής επιτροπής του τελικού

κειμένου του σχεδίου νόμου "εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών κ.λ.κ.), δια δε του προστάτου Ν.1329/1983 δια την "εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στον Αστικό Κώδικα", υλοποίησε ο κοινός νομοθέτης ως άνω συνταγματικές επιταγές (βλ. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, η ισονομία των δύο φύλων και οι προσωπικές σχέσεις των συζύγων, Αρμεν. ΚΖ/841 επ.).

2. Υπό τον Αστικό Κώδικα, ως ίσχυε προ του Ν.1329/1983, τα εις την σύστασιν της προικτός απαραίτητως μετέχοντα πρόσωπα ήσαν ο συνιστών αυτήν (προίκα) και ο ανήρ. Συνιστών δε την προίκα ηδύνατο να είναι και η ίδια η γυνή, η οποία συμμετείχε αναγκάως, ως εικός άλλως δεν ήτο απαραίτητος η συμμετοχή της, ουδέ εάν η συναίνεσίς της, Ο ανήρ ηδύνατο να αξιώση την σύστασιν προικτός υπέρ της συζύγου, μόνον κατόπιν προικοσυμφώνου, περιέχοντος τοιαύτην υπόσχεσιν (βλ. Μπαλή, Οικογ. Δίκ. § 62). Το προσύμφωνον (άρθρ. 166 ΑΚ) είναι και αυτό τετελεσμένη σύμβασις (βλ. Μπαλή Γεν. Αρχαί, § 58).

3. Κατά την 18ην Φεβρουαρίου 1983 εδημοσιεύθη ο Ν.1329/1983 ο οποίος και έκτοτε ισχύει (τρίτον άρθρον) και βάσει αυτού:

α) Δια του άρθρου 15 εδ.α κατηρηθήσαν όλα αι διατάξεις του έκτου κεφαλαίου του τετάρτου βιβλίου του Αστ. Κώδ. (άρθρ. 1406 μέχρι 1437), τα οποία αφορούσαν την προίκα. Εις το εδ. β' ορίζεται ότι "κάθε περιουσιακή επίδοσις που αποτελεί σύστασις προίκας είναι άκυρη από την έναρξη της ισχύος αυτού του νόμου".

β) Δια του νέου άρθρου 1509 (άρθρ. 17 του Ν.1329/83) ρυθμίζονται αι γονικαί παροχαί. Δι' αυτού ορίζεται ότι " η παροχή περιουσίας στο τέκνο από οποιονδήποτε γονέα του είτε για την δημιουργία ή την διατήρησις οικονομικής ή οικογενειακής αυτοτέλειας, είτε για την έναρξη ή την εξακολούθησις επαγγέλματος, αποτελεί δωρεά μόνον ως προς το κοσόν που υπερβαίνει το μέτρο, το οποίον επιβάλλουν οι περιστάσεις... "

γ) Δια του άρθρου 56 ορίζεται ότι "οι προίκες που έχουν ήδη

ουσταθεί κατά την έναρξη της ισχύος αυτού του νόμου αποδίδονται στη γυναίκα. Από το χρονικό αυτό σημείο η γυναίκα αποκτά αυτοδικαίως το κλήρες δικαίωμα στα προικιά...."

δ) Δια του άρθρου 59 ορίζεται ότι "Αν, με διάταξη τελευταίας βούλησης, που συντάχθηκε πριν από την έναρξη ισχύος αυτού του νόμου, καταλείφθηκε κάποιον περιουσιακό στοιχείο στον άνδρα για προίκα, το περιουσιακό αυτό στοιχείο περιέρχεται στη γυναίκα εκτός αν είχε συσταθεί ήδη προίκα οπότε εφαρμόζονται τα άρθρα 56 και 57 αυτού του νόμου".

ε) Δια του άρθρου 64 εδάφ. γ' ορίζεται ότι "Υφισταμένες σχέσεις κοινωνικής ασφάλισης της πρώτης παραγράφου, εφόσον έχουν καταβληθεί εισφορές κατά τη δημοσίευση αυτού του νόμου, εξακολουθούν να ισχύουν έως τη λήξη τους κατά τις κείμενες διατάξεις. Σ' αυτή την περίπτωση η ασφαλιστική παροχή καταβάλλεται στη γυναίκα, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία και πάντως όχι ως προίκα".

στ) Δια της πρώτης παραγράφου του δευτέρου άρθρου ορίζεται ότι "Περιουσιακές παροχές γονέων προς τα τέκνα τους, που γίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1509 ΑΚ όπως αυτό θεσπίζεται με τον παραπάνω νόμο, υπόκεινται στο μισό του φόρου δωρεών μέχρι το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δραχμών... Για την φορολογία αυτή, κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις περί δωρεών του ΝΑ 118/1973 "περί κώδικος φορολογίας κληρονομιών, δωρεών, προικιών και κερδών εκ λαχέων", όπως κάθε φορά ισχύουν".

ζ) Δια του άρθρου 56 § 1 του ΝΑ 118/1973 ορίζεται: "...το μετ' αφαιρέσιν της εκπτώσεως του άρθρ. 55 απομένον υπόλοιπον της αιτίας προικίδος κτωμένης περιουσίας υποβάλλεται εις φόρον υπολογιζόμενον κατά τα εν άρθροις 29 και 44 οριζόμενα (επί κληρονομιών και δωρεών). Ο ούτω προκύπτων φόρος μειούται εις το ήμισυ..."

4. Συμφώνως προς την ρητήν και σαφή διάταξιν του άρθρου 223 ΑΚ, "η κληρονομοδοτική, εφ' όσον δεν συνάγεται το εναντίον, παύει

δια του θανάτου.... του δόντος ή του λαβόντος την πληρεξουσιότητα".
Εξ άλλου κατά την ομοίως σαφή διάταξιν του άρθρου 235 ΑΚ "ο αντι-
πρόσωπος δεν δύναται εν ονόματι του αντιπροσωπευομένου να επιχει-
ρήση δικαιοπραξίαν μεθ' εαυτού ατομικώς ή ως αντιπροσωπεύοντος έ-
τερον, εκτός αν η τοιαύτη δικαιοπραξία εστράφη υπό του αντιπροσώπου.
πευομένου..."

5. Ερμηνεία του νόμου, ως γνωστόν, είναι η εργασία προς ανεύ-
ρεσιν της εννοίας αυτού. Αυτή (ερμηνεία) διακρίνεται μεταξύ, των άλ-
λων, εις γραμματικήν, λογικήν και αυθεντικήν.

Η λογική ερμηνεία περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία α) το ιστο-
ρικό, β) το τελολογικό και γ) το επιστημονικό.

Η ανωτέρω (λογική) ερμηνεία εργάζεται και διορθωτικώς (βλ. Κ. Τσά-
τσου, το πρόβλημα της ερμηνείας του Δικαίου 1978, σ. 169 επ.) ήτοι
ενίοτε επεκτείνει (Ερμηνεία διασταλτική) την έννοιαν του νόμου επί
θεμάτων μη περιλαμβανομένων μεν εν τω γράμματι του νόμου, αλλ' αντα-
ποκρινομένων εις το πνεύμα αυτού, δηλαδή περιεχομένων εν τω λογι-
σμώ του νομοθέτου. Άλλοτε δε παραβλέπει εντελώς το γράμμα του νό-
μου δηλαδή διάταξιν τινά αυτού, όταν αυτή άγει εις άτοπα ή παράλογα
πορίσματα και δεν συμβιβάζεται προς την λογικήν του δικαίου, ουδέ
τον λογισμόν συμφρονούντος νομοθέτου (βλ. Μπαλή, Γεν. Αρχαί, (φ 7).

Εξ άλλου, είδος της λογικής ερμηνείας είναι και η αναλογία (όμοιον
προς το όμοιον) αφ' εαυτής επιβαλλομένης (βλ. Μπαλή ενθ' ανωτ. (φ 9). Η
αναλογική δε εφαρμογή νόμου τινός, βασίζεται, ως γνωστόν, εις την
υφισταμένην ομοιότητα της φύσεως της ερρυθμισμένης μετά της ρυθμι-
στέας πραγματικής καταστάσεως (βλ. Αραβαντινού, Εισαγωγή εις την
επιστήμην του Δικαίου 1978, σ. 140 επ. υπ' αριθμ. 8115/1969 γνωμοδ. Ει-
σαγγελίας Κ. Σταμάτη, Αρμεν. ΚΔ/475).

6. Εκ των ανωτέρω συνάγονται τα ακόλουθα:

α) Από της ισχύος του Ν. 1329/1983 κατηργήθη ο θεσμός της προίκος,
δια τους αναφερομένους ανωτέρω λόγους. Η κατάργησις όμως αυτή δεν
εμποδίζει περιουσιακάς παροχάς των γονέων προς τα τέκνα των, ήτοι

είναι καθ' όλα θεμιτά αι γονικά παροχαί και υπάρχει ενιαία ρύθμι-
σις της υπερβαλλούσης το μέτρον γονικής παροχής, όπως και προηγου-
μένως της προικός κατά το υπερβάλλον το εκ των περιστάσεων ενδεικνυ-
όμενον μέτρον.

β) Δια των μεταβατικών και τελικών διατάξεων του ειρημένου νόμου,
άπασαι αι περιουσιακαί παροχαί, αι, οποίαι ετέλουν υπό το καθεστώς
του θεσμού της προικός περιήλθον και δη αυτοδικαίως εις την γυναίκα,
εκτός εάν θίγονται δικαιώματα, τα οποία τυχόν απέκτησαν τρίται κατά
τας νομίμους προϋποθέσεις (άρθρ. 56, 57. Βλ. και Γαζή, προβλήματα από
το νέο οικογενειακό δίκαιο ΝοΒ 31/1992).

γ) Αι, διατάξεις τελευταίας βουλήσεως (διαθήκαι), αι οποίαι συνε-
τάγησαν πριν από την έναρξιν της ισχύος του ανωτέρω νόμου, εξακο-
λουθούν και να ισχύουν, με την διαφοροποίησιν δε ότι το περιουσια-
κόν στοιχείον το οποίον καταλείπεται εις τον άνδρα δια προίκα πε-
ριέρχεται εις την γυναίκα άνευ άλλου τινός.

δ) Αι βάσει των υφισταμένων σχέσεων κοινωνικής ασφαλίσεως προ-
βλεπόμεναι παροχαί δια προικοδότησιν ή άλλας παροχάς, αι οποίαι ε-
δίδοντο εν όψει γάμου και εστηρίζοντο εις την διάκρισιν φύλου,
εκτός αν έχουν καταβληθή εισφοραί, οπότε εξακολουθούν να ισχύουν
αι διατάξεις και αι ασφαλιστικά παροχαί καταβάλλονται εις την
γυναίκα και "πάντως όχι ως προίκα".

ε) Η φορολογική αντιμετώπισις της γονικής παροχής είναι όμοια
μέχρι του ποσού των 5.000.000 δραχμών, προφανώς εκ λόγων κοινωνικής
δικαιοσύνης με την της προικός.

στ) Λόγω συνταγματικού προβλήματος ωρίσθη δια της δευτέρας παραγρ.
του δευτέρου άρθρου του υπ' όψιν νόμου, ότι αι προίκαι αι οποίαι
συνεστήθησαν μετά την 1.1.1983 και μέχρι της δημοσιεύσεως του νόμου
τούτου λογίζονται κατά μετατροπήν ως παροχαί προς την γυναίκα και
περιέρχονται εις αυτήν κατ' ανάλογον εφαρμογήν των άρθρων 56, 57,
και 58 του ίδιου νόμου.

7. Δηλαδή, εν όψει των ανωτέρω, κατά λογικήν συνακολουθίαν λαμβανομένων, συνάγεται, ότι ο νομοθέτης κατ' ουδεμίαν περίπτωσιν έθιξε την εν γένει περιουσιακήν κατάστασιν της οικογενείας και τούτο δια να μή δημιουργήση ουδέν πρόβλημα εις ένα θεσμόν τον οποίον και το ίδιο το Έθνηγμα προστατεύει. Περί διαφορετικής δε εκδοχής δεν νομίζομεν ότι δύναται να γίνη λόγος.

Άρα καμμία σύμβασις δια της οποίας προβλέπονται υπό μορφήν προικτός περιουσιακαί παροχαί προς και δια το συμφέρον της οικογενείας δεν έθιγη. Το ζητούμενον, επομένως, περί του εάν ισχύη ή όχι προσύμφωνον περί συστάσεως προικτός συσταθέν προ της ισχύος του Ν. 1329/83 θεωρούμεν ότι λύεται αφ' εαυτού, διότι ο και δεν είναι δυνατόν να θεωρηθή ως άκυρος η τοιαύτη τετελεσμένη σύμβασις, ως είναι, κατά τα ειρημένα και το προσύμφωνον. Η μόνη δε διαφορά είναι ότι δεν θα συσταθή πλέον προίξ, ως προσκρούουσα εις το εδάφ. β του άρθρου. 15 του ως ανω νόμου, αλλά γονική παροχή, κατά νόμιμον μετατροπήν, λαμβανομένου περαιτέρω υπ' όψιν ότι η μετατροπή δεν ήτο άγνωστος και προ της ισχύος του νόμου τούτου (βλ. άρθρ. 182 ΑΚ). Η (οριστική) δε σύμβασις, περί της ως γονικής πλέον παροχής θεωρουμένης προικτός (βάσει του προσυμφώνου), θα γίνη μεταξύ του γονέως και της θυγατρός ή γενικώτερον του τέκνου, αφού δεν υπάρχει πλέον διάκρισις φύλου. Εν περιπτώσει δε θανάτου του υποσχεθέντος την σύστασιν της προικτός το "οριστικόν συμβόλαιον) θα γίνη υπό τας προϋποθέσεις των άρθρων 223 και 235 ΑΚ και υπό την μορφήν πάντως πής γονικής παροχής (όχι προικτός). Εάν εις το προσύμφωνον είχεν συμβληθεί μόνον ο ανήρ (όπερ κατά τα ως γνωστόν κρατούντα εγένετο πολύ σπανίως) θα πρέπη να θεωρηθή ότι η ίδια η γυνή, υπέρ ης η προίξ αποκτά κατά μετατροπήν, εκ του νόμου εξουσίαν προς σύστασιν της γονικής παροχής και δη είτε συμβαλλομένη μετά του γονέως της είτε ως αυτοσυμβαλλομένη, εφ' όσον συντρέχουν αι προϋποθέσεις των ως άνω διατάξεων του ΑΚ. Ούτω νομίζομεν ότι, αφ' ενός μεν δεν στερείται η οικογένεια των προς αυτήν υπεσχημένων παροχών, αφ' ετέρου δε

εξυψούται και εξισούται η γυνή προς τον άνδρα.

Αι ανωτέρω δε λύσεις νομίζομεν ότι ανταποκρίνονται :

Α) Εις την λογικήνερμηνείαν και δη α.) εις το πνεύμα και τον σκοπόν του Ν.1329/1983, ως τούτο προκύπτει εκ του συνδυασμού απα-
σών των διατάξεών του, ορίζεται δε ρητώς, και εις την από 9.11.1982
εισηγ. έκθεσιν, ότι επεδιώχθη η αποφυγή διαταραχών εις κεκτημένα
ήδη δικαιώματα (βλ. σ. 20). Το δε προσύμφωνον περί προικός περιέχει
δικαιώματα συνιστώμενα εις υποχρέωσιν περί περιουσιακών επιδό-
σεων και β) εις την διασταλτικήν ερμηνείαν και τούτο διότι, ως
φαίνεται, περιέχονται αι ως άνω ρυθμίσεις (λύσεις) εν τω λογισμώ
του νομοθέτου, όστις απλώς εξεφράσθη στενώτερον του ηθελημένου, ό-
περ ηθελημένον συνίστατο εις την ισχύν των προικών ως γονικών πα-
ροχών ή των υπεσχημένων προικών ως υπεσχημένων γονικών παροχών.

Τούτο δε ρητώς ώρισε δια τας παροχάς εκ μέρους ασφαλιστικών
ταμείων, τας οποίας, υπό προϋποθέσεις διατηρεί "όχι πάντως, ως
προίκα" και περαιτέρω δια τας διατάξεις τελευταίας βουλήσεως (δια-
θήκας), αι οικουαι κατά νομοθετικήν ρητήν επιταγήν περιέρχονται εις
την γυναίκα και τέλος εις την υπό του ίδιου του νομοθέτου μετατρο-
πήν των συσταθεισών μετά την 1.1.1983 μέχρι 18.2.1983 προικών εις
γονικάς προς την γυναίκα παροχάς και

Β) Εν πάση ό περιπτώσει και εις την αναλογικήν ερμηνείαν, διότι
αφ' ενός μεν υφίσταται ουσιώδης ομοιότης της ρυθμιστέας (και εν
προκειμένω ερευνητέας) προς τας λοιπάς ως άνω ερρυθμισμένας πε-
ρικτώσεις, αφ' ετέρου δε η πλήρης ταυτότης του δικαιολογητικού λόγου
κατ' αμφοτέρας τας περιπτώσεις, μεσ' αυτόδηλον συνέπειαν την οικογενει-
ακήν γαλήνην, την οποίαν ασφαλώς ηθέλησεν ο νομοθέτης.

θ. Συμπέρασμα -κατάληξις:

Και υπό την ισχύν του Ν.1329/1983 τα υφιστάμενα προσύμφωνα
περί συστάσεως προικός δεν είναι άκυρα, αλλά, κατά μετατροπήν εκ
του νόμου θα λογίζωνται εφεξής ως τοιαύτα περί συστάσεως γονικής

παροχής, ως είναι το εν αρχή ερώτημα και αι σχετικά συμβάσεις θα συνάπτονται μεταξύ γονέως και θυγατρός, εν περιπτώσει δε θανάτου του γονέως, θα συνάπτονται υπό της ίδιας της θυγατρός δι' αυτο-συμβάσεως, εφ' όσον βεβαίως συντρέχουν αι προϋποθέσεις των άρθρων 223 και 235 ΑΚ. Εις την περίπτωσιν δε της μη υπάρξεως των ως άνω προϋποθέσεων, θα εφαρμοσθή εν ανάγκη, δηλαδή εν περιπτώσει αρνήσεως των λοιπών κληρονόμων του υποσχεθέντος την προίκα γονέως, δια της δικαστικής πλέον οδού, διάταξις του άρθρου 949 Κ. Πολ. Δικ.

Ο Εισαγγελεύς Πρωτοδικών

Χρήστος Σιδέρης